

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 338(477):349.6
JEL Classification: K32; L50

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СФЕРИ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

© 2018 ЗАЛОЗНОВА Ю. С., ТРУШКІНА Н. В., КОЧЕШКОВА І. М.

УДК 338(477):349.6
JEL Classification: K32; L50

Залознова Ю. С., Трушкіна Н. В., Кочешкова І. М.

Удосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку сфери управління промисловими відходами в Україні

Метою статті є розробка пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку сфери управління промисловими відходами з урахуванням провідного зарубіжного досвіду. В результаті дослідження проаналізовано, узагальнено а виявлено недоліки чинних нормативно-правових документів із регулювання сфери управління відходами. Визначено, що насамперед приведення екологічного законодавства України відповідно до положень *Acquis communautaire* (правової системи ЄС, яка включає акти законодавства, прийняті в рамках Європейського співтовариства, спільної зовнішньої політики та політики безпеки) необхідно здійснити за таким напрямом, як контроль за поводженням із відходами. Розроблено пропозиції з удосконалення правової системи управління промисловими відходами. Встановлено, що ключовим принципом національного законодавства у сфері розвитку системи управління промисловими відходами має бути його адаптація до норм європейського права. Виконання низки вимог Європейського Союзу про відходи (Директива 2008/98/ЄС) та захоронення відходів (Директива 1999/31/ЄС) сприятиме зменшенню негативного впливу відходів на довкілля.

Ключові слова: управління промисловими відходами, нормативно-правове забезпечення, регулювання, правова система, імплементація, норми європейського права.

Табл.: 4. **Бібл.:** 21.

Залознова Юлія Станіславівна – доктор економічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора, Інститут економіки промисловості НАН України (вул. Желябова, 2, Київ, 03057, Україна)

E-mail: zaloznova.iep@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3106-1490

Researcher ID: A-9110-2018

Трушкіна Наталія Валеріївна – кандидат економічних наук, член-кореспондент АЕН України, головний науковий співробітник, відділ проблем перспективного розвитку паливно-енергетичного комплексу, Інститут економіки промисловості НАН України (вул. Желябова, 2, Київ, 03057, Україна)

E-mail: trushkina@nas.gov.ua

ORCID: 0000-0002-6741-7738

Researcher ID: C-1441-2018

Кочешкова Ірина Миколаївна – головний економіст відділу проблем перспективного розвитку паливно-енергетичного комплексу, Інститут економіки промисловості НАН України (вул. Желябова, 2, Київ, 03057, Україна)

E-mail: kocheshkova@nas.gov.ua

ORCID: 0000-0003-2605-8350

Researcher ID: B-7715-2018

УДК 338(477):349.6
JEL Classification: K32; L50

Залознова Ю. С., Трушкіна Н. В., Кочешкова І. М.

Совершенствование нормативно-правового обеспечения развития сферы управления промышленными отходами в Украине

Целью статьи является разработка предложений по совершенствованию нормативно-правового обеспечения развития сферы управления промышленными отходами с учетом передового зарубежного опыта. В результате исследования проанализированы, обобщены и выявлены недостатки действующих нормативно-правовых документов по регулированию сферы управления отходами. Определено, что прежде всего приведение экологического законодательства Украины в соответствии с положениями *Acquis communautaire* (правовой системы ЕС, включая акты законодательства, принятые в рамках Европейского сообщества, общей внешней политики и политики безопасности) необходимо осуществить по такому направлению, как

UDC 338(477):349.6
JEL Classification: K32; L50

Zaloznova Yu. S., Trushkina N. V., Kocheshkova I. M.

Improvement of Regulatory Support for the Development of Industrial Waste Management in Ukraine

The aim of the article is to develop proposals for improving regulatory support for the development of industrial waste management with consideration for the best foreign experience. As a result of the research, the shortcomings of the current normative legal documents on the regulation of waste management are analyzed, summarized and identified. It is determined that, first of all, it is necessary to implement the environmental legislation of Ukraine in accordance with the provisions of the *Acquis communautaire* (the EU legal system, including legislative acts adopted within the European Community, the common foreign and security policy) in the field of waste management. The proposals on the improvement of the legal system of industrial waste management are developed. It is established that the key principle of the na-

контроль за обращением с отходами. Разработаны предложения по совершенствованию правовой системы управления промышленными отходами. Установлено, что ключевым принципом национального законодательства в сфере развития системы управления промышленными отходами должна стать его адаптация к нормам европейского права. Выполнение ряда требований Европейского Союза об отходах (Директива 2008/98/ЕС) и захоронении отходов (Директива 1999/31/ЕС) содействует снижению негативного влияния отходов на окружающую природную среду.

Ключевые слова: управление промышленными отходами, нормативно-правовое обеспечение, регулирование, правовая система, имплементация, нормы европейского права.

Табл.: 4. **Библ.:** 21.

Залознова Юлия Станиславовна – доктор экономических наук, старший научный сотрудник, заместитель директора, Институт экономики промышленности НАН Украины (ул. Желябова, 2, Киев, 03057, Украина)

E-mail: zaloznova.iep@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3106-1490

Researcher ID: A-9110-2018

Трушкіна Наталья Валерьевна – кандидат экономических наук, член-корреспондент АЭН Украины, главный научный сотрудник, отдел проблем перспективного развития топливно-энергетического комплекса, Институт экономики промышленности НАН Украины (ул. Желябова, 2, Киев, 03057, Украина)

E-mail: trushkina@nas.gov.ua

ORCID: 0000-0002-6741-7738

Researcher ID: C-1441-2018

Кочешкова Ирина Николаевна – главный экономист отдела проблем перспективного развития топливно-энергетического комплекса, Институт экономики промышленности НАН Украины (ул. Желябова, 2, Киев, 03057, Украина)

E-mail: kocheshkova@nas.gov.ua

ORCID: 0000-0003-2605-8350

Researcher ID: B-7715-2018

tional legislation in the field of development of a system for industrial waste management should be its adaptation to the norms of European law. The implementation of a number of European Union waste management requirements (Directive 2008/98/EC) and waste disposal (Directive 1999/31/EC) contributes to reducing the negative impact of waste on the environment.

Keywords: industrial waste management, regulatory support, regulation, legal system, implementation, norms of European law.

Tbl.: 4. **Bibl.:** 21.

Zaloznova Yuliya S. – Doctor of Science (Economics), Senior Research Fellow, Deputy Director, Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine (2 Zheliabova Str., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: zaloznova.iep@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3106-1490

Researcher ID: A-9110-2018

Trushkina Nataliia V. – Candidate of Sciences (Economics), Corresponding Member of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Chief Research Scientist, Department of Problems of Perspective Development of Fuel and Energy Complex, Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine (2 Zheliabova Str., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: trushkina@nas.gov.ua

ORCID: 0000-0002-6741-7738

Researcher ID: C-1441-2018

Kocheshkova Iryna M. – Chief Economist of the Department of Problems of Perspective Development of Fuel and Energy Complex, Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine (2 Zheliabova Str., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: kocheshkova@nas.gov.ua

ORCID: 0000-0003-2605-8350

Researcher ID: B-7715-2018

У контексті Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» та впровадження вимог Угоди про Асоціацію між Україною і ЄС задекларовано синхронізацію законодавчого регулювання у сфері охорони довкілля та розробку з наступною реалізацією Програми збереження навколишнього природного середовища [1], що передбачає вдосконалення правової системи управління відходами.

Аналіз й узагальнення наукової літератури підтверджує актуальність проблемних питань правового регулювання сфери управління відходами. Науковцями приділяється значна увага формуванню системи нормативно-правового забезпечення господарських операцій з відходами підприємств; обґрунтуванню необхідності розробки та прийняття спеціальних законопроектів, які регулюють діяльність, пов'язану із вторинними ресурсами (рециклінгом матеріалів); визначенню загальних принципів і схеми поводження з відходами в країнах ЄС і проблем імплементації у сфері поводження з відходами в Україні до екологічної політики ЄС; розробці пропозицій з удосконалення законодавства України щодо відходів у рамках Угоди про асоціацію тощо.

Незважаючи на широке коло наукових досліджень з обраної теми, проблема нормативно-правового забезпечення розвитку сфери управління промисловими відходами потребує подальших наукових розробок. Все це значною мірою обумовило вибір теми цього дослідження та його цільову спрямованість.

Метою цього дослідження є розробка пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку сфери управління промисловими відходами з урахуванням провідного зарубіжного досвіду.

У результаті дослідження встановлено, що процес розбудови нормативно-правової бази в Україні йде суперечливо. Національне законодавство значною мірою є фрагментарним, неповним або відмінним від відповідного законодавства ЄС. Існують такі недоліки, як невизначеність пріоритетності цілей і недостатній рівень інтеграції питань охорони довкілля у галузеві стратегії [2, с. 97]. Моніторинг нормативно-правового поля показує, що багато питань з управління промисловими відходами в Україні залишаються нерегульованими, а окремі аспекти потребують подальшого реформування у напрямі наближення національ-

ного екологічного законодавства до норм і стандартів ЄС [3, с. 260].

Тому до ключових завдань національного законодавства про відходи віднесено: визначення основних принципів державної політики у сфері поводження з відходами; правове регулювання відносин щодо діяльності у сфері поводження з відходами; визначення основних умов, вимог і правил щодо екологічно безпечного поводження з відходами, а також системи заходів, пов'язаних з організаційно-економічним стимулюванням ресурсозбереження; забезпечення мінімального утворення відходів, розширення їх використання у господарській діяльності, запобігання шкідливому впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини [4].

Визначено, що насамперед приведення екологічного законодавства України відповідно до положень Acquis

communautaire (правової системи ЄС, яка включає акти законодавства, прийняті в рамках Європейського співтовариства, спільної зовнішньої політики та політики безпеки) необхідно здійснити за напрямом – контроль за поводженням із відходами [5].

У ст. 1 Закону України «Про відходи» визначено зміст терміна «поводження з відходами» як «дій, спрямованих на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення, сортування, зберігання, оброблення, перероблення, утилізацію, видалення, знешкодження і захоронення, включаючи контроль за цими операціями та нагляд за місцями видалення» [4].

Отже, до процесів поводження з відходами віднесено такі, як збирання, перевезення, сортування, зберігання, оброблення (перероблення), утилізація, видалення, знешкодження і захоронення (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік процесів поводження з відходами згідно із Законом України «Про відходи»

Процес	Зміст
Збирання	Діяльність, пов'язана з вилученням, накопиченням і розміщенням відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах, включаючи сортування відходів з метою подальшої утилізації чи видалення
Сортування	Механічний розподіл відходів за їх фізико-хімічними властивостями, технічними складовими, енергетичною цінністю, товарними показниками з метою підготовки відходів до їх утилізації чи видалення
Перевезення	Транспортування відходів від місць їх утворення або зберігання до місць чи об'єктів оброблення, утилізації чи видалення
Зберігання	Тимчасове розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах (до їх утилізації чи видалення)
Оброблення (перероблення)	Здійснення будь-яких технологічних операцій, пов'язаних із зміною фізичних, хімічних чи біологічних властивостей відходів, з метою підготовки їх до екологічно безпечного зберігання, перевезення, утилізації чи видалення
Утилізація	Використання відходів як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів
Видалення	Здійснення операцій з відходами, що не підлягають утилізації
Знешкодження	Зменшення чи усунення небезпечності відходів шляхом механічного, фізико-хімічного чи біологічного оброблення
Захоронення	Остаточне розміщення відходів при їх видаленні у спеціально відведених місцях чи на об'єктах таким чином, щоб довгостроковий шкідливий вплив відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини не перевищував установлених нормативів

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

У законодавстві України також зустрічається термін «розміщення відходів», під яким розуміється «зберігання та захоронення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об'єктах» [4].

Розміщення відходів розглядається також як «постійне (остаточне) перебування або захоронення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об'єктах (сховища, полігони, комплекси, споруди, ділянки)» [6].

Регулювання господарської діяльності з урахуванням питання захисту довкілля, спроби систематизувати природоохоронні програми знайшло відображення в численному переліку законів України: «Про відходи» [4]; «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [5]; «Про державно-приватне партнерство» [7]; «Гірничий закон України» [8]; «Про концесії» [9]; «Про Загальнодержавну цільову екологічну програму поводження з радіоактивни-

ми відходами» [10]; «Про охорону навколишнього природного середовища» [11]; «Про оцінку впливу на довкілля» [12]; «Про поводження з радіоактивними відходами» [13]; «Про екологічну експертизу» [14], а також у Податковому кодексі України [6]; Кодексі України про надра [15]; Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року» [16] тощо.

Детальний аналіз нормативно-правових документів показує, що більшість з них не кореспондують один із одним. При цьому до процесів поводження з відходами, як правило, віднесено обробку (переробку), утилізацію та захоронення відходів (табл. 2).

Доцільним є розробка концепції управління промисловими відходами в Україні. Водночас у жодному законодавчому документі не розглянуто весь перелік функцій управління (табл. 3).

Таблиця 2

Процеси поводження з відходами в чинних нормативно-правових актах

Перелік	Законодавчі документи											
	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]	[10]	[11]	[12]	[13]	[14]	[16]
Збирання	+				+		+	+				
Накопичення												+
Сортування	+	+		+								
Перевезення	+						+			+		
Зберігання	+			+			+		+	+		+
Попередня обробка										+		
Оброблення (перероблення)	+	+		+	+	+	+	+	+	+		+
Кондиціонування										+		
Утилізація	+	+		+	+			+	+		+	+
Видалення	+			+					+			
Знешкодження	+			+					+		+	
Захоронення	+	+		+	+			+	+	+	+	+
Розміщення	+		+									

Джерело: сформовано авторами

Таблиця 3

Перелік функцій управління відходами, який застосовується в нормативно-правових актах

Функції управління	Законодавчі документи							
	[4]	[5]	[8]	[10]	[12]	[13]	[15]	[16]
Прогнозування	+			+				
Планування								+
Організація								
Облік	+			+		+	+	
Контроль	+	+	+	+	+	+	+	+
Нагляд	+							
Аналіз								+
Моніторинг	+							
Регулювання								

Джерело: сформовано авторами

Іноді контроль і облік відносять не до функцій управління, а до процесів поводження з відходами. Наприклад, у Кодексі України про надра зазначено, що при переробці мінеральної сировини повинні забезпечуватися: раціональне використання відходів переробки (шламу, пилу); складування, облік і зберігання відходів виробництва; облік і контроль за розподілом корисних компонентів [15].

У ст. 15 Закону України «Про екологічну експертизу» визнано необхідність забезпечення комплексної переробки, утилізації і ефективного використання відходів виробництва [14].

Сучасні умови господарювання потребують застосування рециклінгу як технології вторинного використання відходів. Однак у чинних нормативно-правових документах не зустрічається термін «рециклінг відходів», а тільки йдеться про повторну переробку або раціональне використання відходів (табл. 4).

Так, у Гірничому законі України серед основних екологічних вимог у сфері проведення гірничих робіт визнано раціональне використання мінеральних відходів порідних відвалів (сховищ) для повторної переробки на основі широкого застосування новітніх технологій. Водночас у ст. 35 «Запобігання шкідливому впливу гірничих робіт» і ст. 36 «Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки при проведенні гірничих робіт» розділу «Особливості екологічної безпеки гірничих робіт» нічого немає про управління відходами на засадах рециклінгу [8].

При реформуванні енергетичного сектора передбачається створити основи для розбудови системи утилізації відходів ПЕК, які полягають у:

- внесенні змін до нормативно-правових актів щодо стимулювання власників і потенційних споживачів до збільшення обсягів утилізації відходів;

Перелік нормативно-правових документів, у яких прописані повторна переробка та вторинне використання відходів

Нормативно-правові документи	Процес
Глобальні цілі сталого розвитку 2030	Переробка та повторне використання відходів
Цілі сталого розвитку 2016–2030 рр.	Переробка та повторне використання відходів
Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України до 2020 року	Використання відходів як вторинної сировини
Закон України «Про відходи»	Розробка технологій, екологічно безпечних методів і засобів поводження з відходами
Закон України «Про екологічну експертизу»	Переробка та ефективне використання відходів виробництва
Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»	Подальше використання відходів як вторинної сировини
Гірничий закон України	Повторна переробка відходів
Кодекс України про надра	Раціональне використання відходів переробки

Джерело: сформовано авторами на основі [4; 5; 8; 11; 14; 16–18]

- забезпеченні впровадження новітніх технологій та обміну інформацією щодо утилізації відходів ПЕК;
- завершенні будівництва сховищ відпрацьованого ядерного палива та високорадіоактивних відходів його переробки.

В Енергетичній стратегії України до 2035 року до основних заходів для реалізації стратегічних цілей у сфері охорони довкілля віднесено:

- створення системи стимулювання використання відходів як джерела енергії для виробництва теплової та електричної енергії;
- проведення комплексу пошукових робіт на перспективних територіях, придатних для розміщення установок задля захоронення радіоактивних відходів у глибинних геологічних формаціях [19].

З метою раціоналізації та оптимізації природокористування необхідним є технологічне переоснащення виробництва шляхом мінімізації утворення відходів [5]. При цьому нічого не вказано, як саме планується мінімізувати утворення відходів, які технології мають використовуватися.

Згідно із ст. 55 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлено, що суб'єкти права власності на відходи повинні вживати ефективних заходів для зменшення обсягів їх утворення, а також утилізації, знешкодження або розміщення [11]. Водночас не розкрито зміст цих заходів.

Проведений аналіз свідчить, що досить гострою є проблема фінансування заходів з управління відходами та пошук оптимальних джерел. Так, у ст. 41 Закону України «Про відходи» до джерел фінансування віднесено кошти виробників та їх власників, місцевих бюджетів, фондів охорони навколишнього природного середовища, добровільні внески підприємств, установ, організацій, а також кошти державного бюджету України [4].

Водночас у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» економічні заходи забезпечення охорони навколишнього природного середовища передбачають їх фінансування за рахунок державного бюджету, місцевих бюджетів, коштів підприємств, добровіль-

них внесків, фондів охорони навколишнього природного середовища [11].

У той же час заходи щодо поводження з радіоактивними відходами фінансуються за рахунок коштів Державного фонду поводження з радіоактивними відходами (формується на основі коштів, які надходять від екологічного податку), а також благодійних та інших внесків юридичних і фізичних осіб [13].

Отже, до пріоритетних напрямів удосконалення управління відходами можна віднести:

- забезпечення безпечного видалення відходів, що не підлягають утилізації, шляхом розроблення відповідних технологій, екологічно інноваційних методів, інструментів і засобів поводження з відходами;
- сприяння створенню об'єктів логістичної інфраструктури;
- реалізацію всього переліку функцій управління відходами як безперервного процесу;
- розробку фінансового механізму застосування публічно-приватного партнерства на основі залучення приватних інвестицій та інших позабюджетних джерел фінансування до сфери управління відходами.

При цьому слід зазначити, що ключовим принципом національного законодавства у сфері розвитку управління промисловими відходами має бути його гармонізація з правом Європейського Союзу та вимогами міжнародних стандартів. Так, у Національній стратегії наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля зроблено акцент на:

- існуванні суттєвих розбіжностей у категоріальному апараті (зокрема, немає визначень «роздільне збирання», «запобігання утворенню», «повторне використання», «підготовка до повторного використання», «найкращі доступні технології», «утримувач відходів» та ін.);
- необхідності доповнення й зміни термінології, визначеної в законодавстві України, у тому числі з питань, що стосуються окремих видів відходів,

операцій поводження з відходами, суб'єктів (ввести поняття дилера й брокера).

Також потребують закріплення в законодавстві України положення про:

- побічні продукти та критерії їх визначення;
- критерії визначення завершення статусу відходів (коли відходи перестають бути відходами);
- запобігання утворенню відходів (у тому числі про зменшення вмісту шкідливих речовин у відходах) і введення розширеної відповідальності виробника;
- плани управління відходами та програми запобігання утворенню відходів [20, с. 79].

Важливо також узгодити питання класифікації відходів, перелік і критерії визначення небезпечних відходів. Додаткового регулювання потребують окремі види відходів (наприклад, біовідходи, відпрацьовані мастила, визначення яких немає в національному законодавстві). Перегляду та відповідних змін потребує система видачі дозволів і реєстрації суб'єктів поводження з відходами [20, с. 80].

Водночас узагальнення нормативно-правових документів свідчить про існування певних позитивних спроб імплементації норм європейського права у процесі забезпечення розвитку сфери управління промисловими відходами. Так, у Цілях сталого розвитку 2016–2030 рр., які базуються на документі ООН «Глобальні цілі сталого розвитку 2030» [17], визначено доцільним вживання заходів щодо запобігання утворенню відходів, їх скорочення, переробки та повторного використання [18].

Нормативно-правові акти України містять ряд базових вимог щодо поводження з відходами, які відповідають деяким нормам європейського законодавства. Наприклад, Закон України «Про відходи» в цілому враховує вимоги Рамкової Директиви 75/442/ЄС про відходи та Директиви про небезпечні відходи 91/689/ЄС [4].

Одним із важливих напрямів співробітництва з питань охорони навколишнього середовища, сталого розвитку та зеленої економіки (за Угодою про Асоціацію між Україною та ЄС) визнано управління відходами та ресурсами [21]. Європейський Союз до 2019 року перейде до економіки замкнутого циклу, яка є основою стратегії його сталого розвитку. Україна за цією угодою повинна перейти на таку ж модель.

На сучасному етапі в Україні застосовано системний підхід до стратегічного вирішення проблеми розвитку сфери управління відходами, розроблено й схвалено Національну стратегію управління відходами [16]. На основі цієї стратегії в Україні реалізуються європейські принципи управління усіма видами відходів: твердими побутовими, промисловими, будівельними, небезпечними, відходами сільського господарства тощо. Стратегія передбачає запровадження в державі європейської п'ятиступеневої ієрархії поводження з відходами та переходу до циклічної економіки, а також принципу розширеної відповідальності виробника.

Цей стратегічний документ визначає головні напрями державного регулювання у сфері управління відходами в найближчі десятиліття з урахуванням європейських підходів, які базуються на положеннях Рамкової Директиви № 2008/98/ЄС Європейського парламенту та Ради від 19.11.2008 р. «Про відходи та скасування деяких дирек-

тив», Директиви Ради № 1999/31/ЄС від 26.04.1999 р. «Про захоронення відходів», Директиви № 2006/21/ЄС Європейського парламенту та Ради від 15.03.2006 р. «Про управління відходами видобувних підприємств», Директиви 94/62/ЄС Європейського парламенту та Ради від 20.12.1994 р. «Про упаковку та відходи упаковки», Директиви 2012/19/ЄС Європейського парламенту та Ради від 4.07.2012 р. «Про відходи електричного та електронного обладнання», Директиви 2006/66/ЄС Європейського парламенту та Ради від 6.09.2006 р. «Про батареї та акумулятори та відпрацьовані батареї та акумулятори».

В Україні й надалі має здійснюватися необхідна нормотворча діяльність. При цьому нормативно-правові документи, які розроблятимуться на виконання цієї Національної стратегії управління відходами, повинні базуватися виключно на засадах і положеннях відповідних актів європейського законодавства.

Наприклад, фахівцями Міністерства екології та природних ресурсів України для вирішення проблемних питань з реалізації національного законодавства з управління відходами запропоновано:

- впровадження інноваційних підходів та ієрархії управління відходами, що вплине на дозвільну, податкову систему, способи й об'єкти поводження з відходами;
- узгодження класифікації відходів – імплементацію європейського переліку відходів віднесено до значних шляхів реформування у нормативно-правовому полі України щодо відходів;
- перехід до розробки планів з управління відходами з наднаціональним рівнем звітності й контролю виконання;
- запровадження розширеної відповідальності виробника при створенні систем поводження з відходами упаковки, відпрацьованими мастилами (оливами), шинами, батареями та акумуляторами, електронними й електричними відходами;
- реалізація принципів самодостатності й наближення в процесі стратегічного планування та управління відходами на державному та регіональному рівнях [20, с. 80].

Висновки. Виходячи з вищевикладеного, можна зробити такий висновок. Чинна нормативно-правова база з управління відходами є недосконалою. Законодавство України не враховує особливості управління відходами та напрями і механізми, пов'язані з рециклінгом відходів. У зв'язку з цим до прийнятих нормативно-правових актів необхідно включити терміни «управління відходами» і «рециклінг відходів».

До реформ і програм, які мають у першу чергу реалізовуватися, не включено Програми збереження безпечного стану довкілля і відповідно не розкрито зміст екологічних заходів і механізмів їх фінансування.

Таким чином, на сучасному етапі виникла необхідність пошуку якісно нових підходів до формування та розвитку правової системи управління промисловими відходами з урахуванням провідного зарубіжного досвіду. І, в першу чергу, це стосується вдосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку цієї сфери, яке полягає у:

- розробці та прийнятті нової редакції Закону України «Про відходи», що передбачає уточнення понятійного апарату, узгодженого з Директивою 2008/98/ЄС; запровадження п'ятиступеневої ієрархії поводження з відходами; введення критеріїв визначення завершення статусу відходів (коли відходи перестають бути відходами); закріплення принципів розширеної відповідальності виробника; положення щодо класифікації об'єктів розміщення відходів і впровадження інституту фінансових гарантій у процесі їх функціонування;
- внесенні змін і доповнень до відповідних нормативно-правових і підзаконних актів, пов'язаних із змінами до Закону України «Про відходи»;
- прийнятті національного переліку відходів, що передбачає створення та нормативне закріплення переліку відходів, розробку нормативно-правових актів щодо класифікації об'єктів розміщення відходів і публічних реєстрів суб'єктів підприємницької діяльності у сфері управління відходами;
- розробці та доповненні нормативно-правових актів з питань захоронення відходів і відходів добувної промисловості;
- створенні механізмів моніторингу та забезпечення реалізації відповідного законодавства з питань управління відходами, впровадженні комплексу заходів інституційного, організаційного та кадрового характеру;
- вирішенні проблем управління відходами за різними варіантами, що принципово відрізняються технологією поводження;
- розробці й впровадженні рециклінгу як технології вторинного використання промислових відходів;
- доповненні переліку фінансових механізмів реалізації публічно-приватного партнерства у сфері управління промисловими відходами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
2. Трушкіна Н. В., Кочешкова І. М. Нормативно-правове регулювання розвитку сфери управління відходами в Україні. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 2. С. 97–102.
3. Kocheshkova I. M., Trushkina N. V. Legal basis for the development of the management of industrial waste in Ukraine and their implementation to the norms of European legislation [Правові засади розвитку сфери управління промисловими відходами в Україні та їх імплементація до норм європейського законодавства] // *Eastern European Studies: Economics, Education and Law: Proceedings of the International Scientific Conference*. Burgas : Publishing House FLAT Ltd-Burgas, 2018. Vol. I, June 7–8. P. 260–262.
4. Про відходи : Закон України від 05.03.1998 № 187/98-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187/98-ВР>
5. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 № 2818-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змін., редакція від 10.09.2017 р.) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
7. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI (із змін., редакція від 24.05.2016 р.) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
8. Гірничий закон України від 06.10.1999 № 1127-XIV (із змін., редакція від 05.04.2015 р.) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1127-14>
9. Про концесії : Закон України від 16.07.1999 № 997-XIV (із змін., редакція від 24.05.2016 р.) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997-14>
10. Про Загальнодержавну цільову екологічну програму поводження з радіоактивними відходами : Закон України від 17.09.2008 № 516-VI (із змін., редакція від 15.11.2011 р.) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/516-17>
11. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII (із змін., редакція від 18.12.2017 р.) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
12. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>
13. Про поводження з радіоактивними відходами : Закон України від 30.06.1995 № 255/95-ВР (із змін., редакція від 01.01.2017 р.) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/255/95-ВР>
14. Про екологічну експертизу : Закон України від 09.02.1995 № 45/95-ВР (із змін., редакція від 04.08.2016 р.) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/95-ВР>
15. Кодекс України про надра від 27.07.1994 № 132/94-ВР (із змін., редакція від 01.01.2016 р.) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/132/94-ВР>
16. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR170820.html
17. Глобальні цілі сталого розвитку 2030 // Офіційний сайт ООН в Україні. URL: http://www.un.org.ua/images/documents/3615/цілі_web.pdf
18. Цілі сталого розвитку 2016–2030 рр. // Офіційний сайт ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/oon-v-ukraine>
19. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-р>
20. Національна стратегія наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля. Київ : Міністерство екології та природних ресурсів України, 2015. 107 с.

21. Навколишнє середовище / Економічне та галузеве співробітництво: розділ 5 // Економічний компонент Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. URL: http://www.ier.com.ua/ua/Ukraine_EU_project/materials/AA_title_5/industryentrepreneurship

REFERENCES

“Hlobalni tsili staloho rozvytku 2030” [Global Sustainable Development Goals 2030]. Ofitsiyni sait OON v Ukraini. http://www.un.org.ua/images/documents/3615/cini_web.pdf

Kocheshkova, I. M., and Trushkina, N. V. “Legal basis for the development of the management of industrial waste in Ukraine and their implementation to the norms of European legislation”. *Eastern European Studies: Economics, Education and Law*. Vol. 1. Burgas: Publishing House FLAT Ltd-Burgas, 2018. 260-262.

[Legal Act of Ukraine] (1991). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

[Legal Act of Ukraine] (1994). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/132/94-BP>

[Legal Act of Ukraine] (1995). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/255/95-BP>

[Legal Act of Ukraine] (1995). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/95-BP>

[Legal Act of Ukraine] (1998). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187/98-BP>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997-14>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1127-14>

[Legal Act of Ukraine] (2008). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/516-17>

[Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

[Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>

[Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

[Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

[Legal Act of Ukraine] (2017). http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR170820.html

[Legal Act of Ukraine] (2017). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-p>

Natsionalna stratehiia nablyzhennia (aprosymatsii) zakonodavstva Ukrainy do prava YeS u sferi okhorony dovkillia [National strategy for approximation (approximation) of Ukrainian legislation to EU law in the field of environmental protection]. Kyiv: Ministerstvo ekolohii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy, 2015.

“Navkolyshnie seredovyshe” [Environment]. Ekonomichnyi komponent Uhody pro Asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS. http://www.ier.com.ua/ua/Ukraine_EU_project/materials/AA_title_5/industryentrepreneurship

“Tsili staloho rozvytku 2016-2030 rr.” [Sustainable Development Goals 2016-2030]. Ofitsiyni sait OON v Ukraini. <http://www.un.org.ua/ua/oon-v-ukraine>

Trushkina, N. V., and Kocheshkova, I. M. “Normatyvno-pravove rehuliuвання rozvytku sfery upravlinnia vidkhodamy v Ukraini” [Regulatory and regulatory framework for the development of waste management in Ukraine]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 2 (2017): 97-102.